

Na drugom otvoru Mandelaje

Prilikom drugog istraživanja jame Mandelaje, dne 2. listopada 1955. god., nastavljena su istraživanja preostalih, neistraženih dijelova jame, koje sam spomenuo u svom članku »Ponor Mandelaja kraj Oštarija« (Speleolog 1—2, 1955.).

Ovom prilikom ustanovili smo, da voda koja je tekla s lijeve strane pećinskog zida, u vidu slapā, sada ne teče (toč. 4), dok je u mjesecu travnju, iste godine, tekla obilno, slijevajući se preko sigastog stupa. Vodu smo nailazili samo u bazenčićima, u kojima se zadržavaju račići roda *Niphargus*.

Spuštajući se ljestvama prema podzemnom potoku (toč. 5) ovaj puta nismo čuli snažan šum slapa, koji je u travnju mjesecu bio velik i bučan. Slap je bio vrlo slab, a jezero, u koje se slap slijeva, je vrlo plitko. Razina jezera je još uvijek dovoljno visoka, tako, da se voda i sada izlijeva u duboki sifon, koji se prije nije vidio zbog velikog vodostaja u jezeru. Temperatura vode, u spomenutom jezeru, iznosila je 9° C.

Voda, u jezeru kod točke 8, bila je vrlo plitka, a u jezeru kod točke 9, bila je niža za jedan metar. Budući da je voda bila znatno niža, ovoga smo puta mogli savladati stijenu, prevlačeći se po ostrim malim škrapama, i doći do otvora na drugoj strani jezera. Ovim otvorom ulazi se u prostoriju eliptičnog oblika, čija duljina iznosi oko 8 m, a širina 4 m. Cijela prostorija ima oblik sifonskog jezera. Voda u tom jezeru bila je toliko duboka, da joj nismo mogli sagledati dna. Strop dvorane ne može se vidjeti, jer to priječe stalaktiti, koji se spuštaju sa stropa vrlo nisko.

U dugom kanalu, koji se pruža JJZ, na raskršću, u kome se sijeku vertikalne pukotine, čuli smo ponovno jak šume vode. Šum je dolazio iz pukotine, koja se spušta koso, vjerojatno, u niže dijelove Mandelaje. Pukotina je vrlo uska, a u jednome dijelu zabrtvljena kamenom. Pokušali smo se provući kroz tu pukotinu, ali nismo uspjeli.

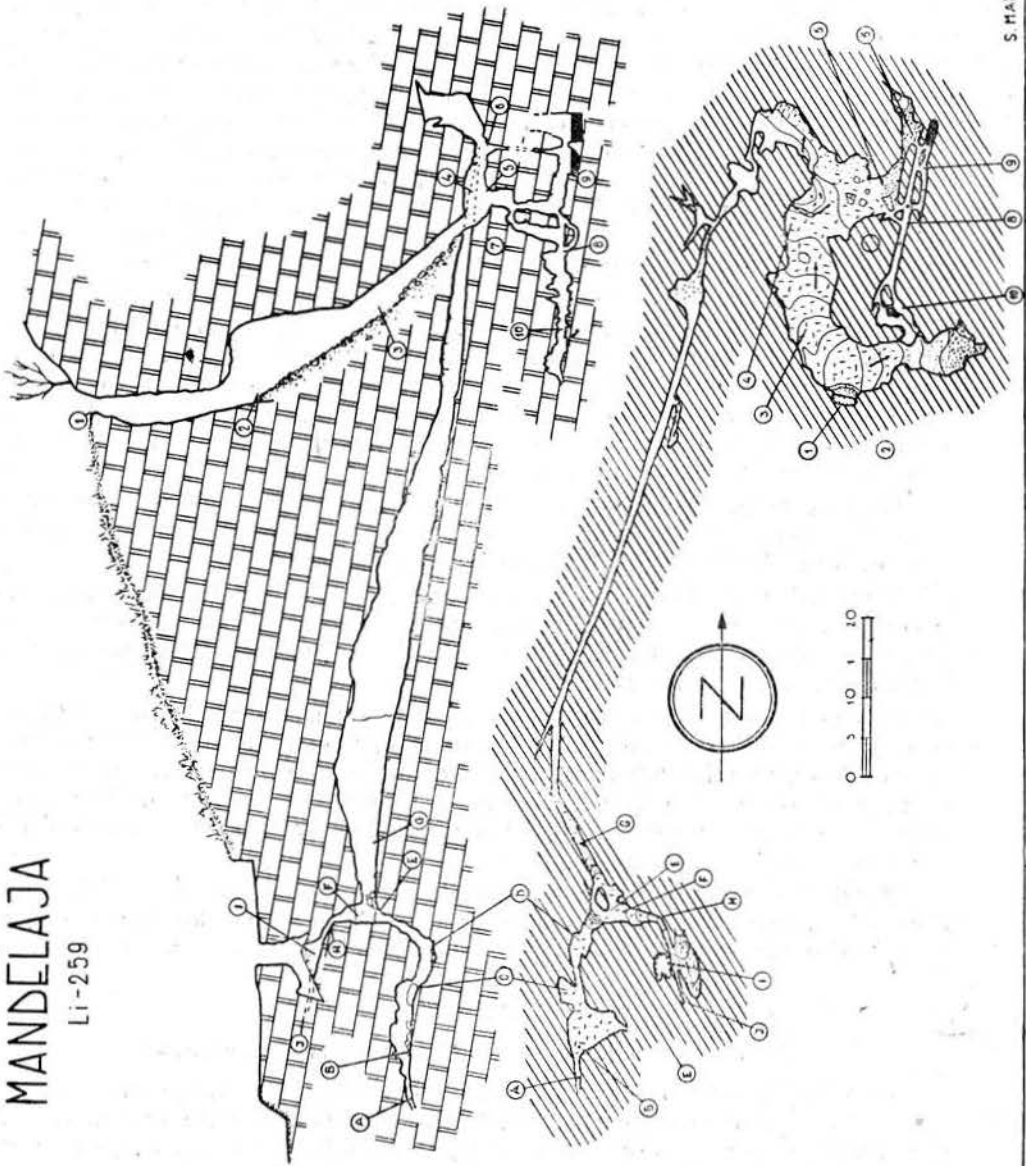
Glavna pukotina, koja se proteže u pravcu SSI—JJZ, iza kojih 40 metara, mijenja pravac protezanja prema JJI. Pukotina je vrlo uska i teško prolazna. Nakon 50 metara prolaženja tom pukotinom dolazi se u nešto širu prostoriju, koja je ispunjena urušenim kamenjem i velikim blokovima stijene. U nedostatku svijetla bili smo prisiljeni vratiti se u logor, koji je bio uređen na vrhu sipara, ispod samog otvora Mandelaje. Temperatura zraka, mjerena kod logora, iznosila je 10° C, a na kraju sipara 9° C.

Na podnožju kamenoloma, udaljenom 22 m od željezničke pruge nalazi se otvor, tek nedavno nastale jame, u koju su radnici bacali kamenje, u namjeri da jamu zatrpaju. U jamu je bilo ubačeno mnogo zemlje i kamenja, i ona je uskoro bila zatrpana. U mjesecu rujnu, kada je došlo do visokog vodostaja Mrežnice u Oštarijskom polju, ispod brda Krpela, voda je kroz podzemne kanale prodrla u jamu, i odnosila nabacanu zemlju i ostali materijal sa sobom u podzemlje. Kada je voda u Mrežnici opet pala na normalan vodostaj jama se otvorila.

Upozoreni na ovu jamu, a u nadi da bi se ovom jamom moglo doći u Mandelaju, spustili smo se u nju. Oko 9 m ispod površine zemlje nalazi se još preostala ubačena zemlja, koja se spušta prema jugu i prijeći daljnje

MANDELAJA

Li-259

prodiranje u tome pravcu. U stijeni, niz koju smo se spustili u jamu, nalazi se pukotina u vidu džepa. Pukotina je vertikalna i duboka oko 4 m, a široka tek pola metra. Tu se nastavlja kanal u pravcu sjevera. Kanal je ispunjen urušenim kamenim blokovima, što prilično otežava prolaženje. Kretanje je moguće samo uz najveći oprez, jer neoprezan korak može pomaknuti drugi kamen, a ovaj povlači ostale, i tada počinje rušenje blokova. Na mjestu, gdje smo morali upotrebiti ljestve za silaženje, naišli smo na svoje vlastite tragove, koji su ostali otisnuti na mekom tlu, prilikom istraživanja Mandelaje. Tako smo, dakle ipak, ustanovili da postoji veza između ove jame i Mandelaje, odnosno, da Mandelaja ima dva otvora. Na tome mjestu, gdje je kanal nešto i proširen, odvaja se kanal prema zapadu, a nakon nekoliko metara skreće prema jugu. Kanal se postepeno suzuje dok ne postane neprolazan. Na tome mjestu bili smo oko 35 m ispod željezničke pruge Zagreb—Ogulin.

Već u ranijem članku izrazio sam sumnju, da šišmiši (*Rhinolophus ferrum equinum* Schreb.), nađeni na kraju duge pukotine u jami Mandelaji, nisu došli na ovo mjesto kroz otvor Mandelaje. Šišmiši, ometani u svom zimskom snu, odlijetali su u pravcu juga, odakle je strujao svjež uzduh. Sada je sigurno ustanovljeno, da su šišmiši dolijetali na ovo mjesto, kroz otvor jame kraj željezničke pruge.

Ukupna duljina svih, do sada, istraženih kanala Mandelaje i ove jame iznosi oko 480 metara. Neistražena je ostala još samo pukotina, koja vodi u niže dijelove Mandelaje, od kuda se čuo snažan šum vode.

Ustanovili smo, da voda, koja ulazi u Mandelaju podzemnim putem, nije iz ponora Ambarca, jer je ovaj ponor istoga dana bio bez vode. Voda u Mandelaju, vjerojatno, dolazi iz Mrežnice. Jedan krak Mrežnice skreće prema brdu Krpelu i nedaleko pruge ponire.

Seljaci pričaju, da je drvo iznad jame Mandelaje u zimi svo u inju, jer se iz jame diže neka magla. To je moguće, jer relativno topli zrak u jami (na pr. 10° C), prema vanjskom (oko 0° C), diže se tjeran prodiranjem hladnog zraka kroz otvor kraj željezničke pruge i diže kao magla iz Mandelaje. Takav slučaj nije rijedak u zimi i kod nekih drugih jama, a naročito kod ledenica.

Mandelaju su ovoga puta istraživali: Slavko Marjanac, Irina Marjanac, Franjo Perjanac, Janko Debeljak, Aleksandar Mujić i Srećko Božičević, članovi Speleološke sekcije Planinarskog društva »Željezničar« u Zagrebu.

RESUMO

Ĉe la dua aperturo de Mandelaja (Srećko Božičević)

La aŭtoro priskribas la esplorojn de profundego Mandelaja, same kiel la nove malkovritajn partojn okaze de la dua esplorvizito al la profundego. Ĉi okaze estas malkovrita profunda sifona lago en la plej malalta parto de Mandelaja. Oni konstatis, ke la fluakvo fluanta tra Mandelaja, fluas tie dum la tuta jaro kaj ke ĝi ne devenas el abismo Ambarac sed el iu alia subtera kanalo. La aŭtoro opinias, ke la akvo devenas el rivereto Mrežnica, kies unu branĉo disbranĉiĝas al monto Krpel, proksime al la fervojlinio. Oni konstatis ke ekzistas ligo inter Mandelaja kaj la profundego apud la fervojlinio, kiun oni konjektis okaze de la unua esploro.

SUMMARY

On the Second Entry of Mandelaja, by S. Božičević

In this letter the author describes the exploration of Mandelaja pit and its new parts which were discovered on the occasion of the second breaking into the pit. On this occasion was discovered a oval lake (siphon) in the lowest part. It was established that the running water in Mandelaja pit runs during all the year round and that it does not arrive from abyss Ambarac where Mrežnica river disappears into the subterranean passage. The author is of the opinion that the running water comes from one branching-off river of Mrežnica river which disappears not far from the railway-track. Farther was established the relation between Mandelaja pit and an other pit near railway-track now the second entry of Mandelaja pit.

Dušan Novak, Ljubljana

Nekaj jam iz okolice Mozlja na Kočevskem

Široko podolje v okolici Mozlja je območje zadnjih ponorov Rinže. Ti ponori so obenem tudi najnižji njeni ponori, poplavljeni le redkokdaj ob visokih vodostajih.

Nedatirani Kodričev seznam jam Kočevskega okraja omenja s tega sveta precej jam. Kljub temu pa je svet v speleološkem pogledu še bela lisa na karti. Vsi stari zapiski kočevskih jamarjev, ki so jame raziskovali koncem prejšnjega in v začetku sadanjega stoletja so izgubljeni. Ohranila so se le imena. Kraji so po zadnji vojni novonaseljeni in le redke starejši domačin — Slovenec, ki je preživel vojno, more pokazati jame, predvsem bolj skrite.

Obrobje skriva v svojih gozdovih še več in večje jame, ki še čakajo opisovalca in raziskovalca.

Žal so vsi ti kraji preslabo prometno povezani z ostalim svetom.

Še pred vojno so bile mnoge jame odprte, aktivni požiralniki, a denes so zamašene. Taki ta Viglasch Kauderle in Millerloch Črnotoški. Le Požiralnik pri Müllerloch je še 20 m daleč odprt.

Značilne so tri Meglene jame. Prva, takoj za Livoldom ob cesti ima že tako ozko ustje, zamašeno.

Druga je manjša kukava na levi strani ceste v isti smeri, tretja pa je na poti iz Mozlja v Črni potok. Tudi ta kot manjše brezno, privede v ostrorobo zasigan podor po katerem se le s težavo plazimo, dokler ne spoznamo, da ne vodi nikamor, le v nevarnosti smo, da se izgubimo.

Iz vseh treh se po pripovedovanju domačinov ob hladnem vremenu vali meгла. Možnosti nadaljnega prodiranja bi bile le v kukavi, če bi se odmaknila kaka skala.

Kranzloch je brezno v značilnem kraškem grozdu zapadno od Mozlja in jugovzhodno od Črnega potoka. Brezno je nekoliko razpotegnjeno v smeri razpoke NW—SE, zgladkimi stenami in je globoko 8 m. Ustje meri v najdaljši smeri nekaj nad 3 m, dno visi proti SE.

Müllerloch ima vhod pri kilometerskem kamnu 2 na cesti iz Livolda v Mozelj.